

Nr 90.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1931 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående framställning till Kungl. Maj:t om igångsättande av skogsvårdsarbeten å kronans skogar.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 265 i första kammaren av herr *Asplund* och nr 428 i andra kammaren av herr *Lindberg m. fl.*, har hemställts, att riksdagen ville, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 angående beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet, under hänvisning dels till riksdagens vid olika tillfällen och särskilt i dess skrivelse nr 158 den 12 maj 1925 uttalade önskan om ytterligare åtgärder genom ökade skogsvårdsarbeten för att förebygga en minskning av statens skogskapital, dels till den omständigheten, att den för sådana arbeten avsedda domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader sedan 1925 vuxit med över nio miljoner kronor, hos Kungl. Maj:t anhålla om igångsättande snarast möjligt av skogsvårdsarbeten å kronans skogar i olika delar av landet under för beredskapsarbeten föreslagna villkor i så stor utsträckning, som motsvaras av tillgången på därtill lämplig, ledig arbetskraft och av de till femton miljoner kronor uppgående tillgångarna i nämnda fond.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från domänstyrelsen, vilket yttrande fogats såsom *bilaga* till detta utlåtande.

Den av motionärerna berörda förnyelsefonden för återväxtkostnader upprättades genom beslut av 1916 års riksdag med anledning av en av Kungl. Maj:t i ämnet gjord framställning.

Riksdagen hölle före, att åtgärder för markens förbättring för skogsändamål och för skogens förnygring borde vidtagas i samma mån som skogarna avverkades. Då emellertid ifrågavarande åtgärder i allmänhet icke kunde fullbordas förrän flera år efter det avverkningen ägt rum, komme dessa senare års räkenskaper att drabbas av återväxtkostnader, som i verkligheten hänförde sig till ett föregående år. Den olägenhet,

som i betraktande av avverkningarnas växlande omfattning härigenom kunde uppstå, vore uppenbar. Sålunda kunde budgeten för ett år med en relativt begränsad avverkning och på grund härav relativt liten bruttoinkomst av statsskogarna få bära återväxtkostnaderna för ett år med stora avverkningar och på samma gång stora bruttoinkomster, under det att de jämförelsevis små återväxtkostnaderna för ett år med mindre avverkning komme på den väsentligt bärkraftigare budgeten för ett år med stor avverkning. En utjämning därhän, att varje avverkningsår finge gälda de återväxtkostnader, som hänförde sig till detsamma, synes riksdagen följaktligen önskvärd. Att för ernåendet av detta syfte såsom föreslagits avsätta ett efter en viss procent av domänfondens bruttoinkomst av skogsmedel för året beräknat belopp till täckande av återväxtkostnader funne riksdagen välbetänkt.

Avsättningen till fonden skedde under de första åren på så sätt att en viss procent — under åren 1917—1919 5 procent och under åren 1920—1923 6 procent — av domänfondens bruttoinkomst av skogsmedel avsattes till fonden. Under åren 1924—1926 skedde avsättningen efter andra grunder i det att då ett belopp utgörande 6 procent av rotvärdet av avverkat virke tillfördes fonden.

För åren därefter vidtogos ånyo ändringar i grunderna för avsättningen till fonden, vilka ändringar voro föranledda av att riksdagen i skrivelse den 12 maj 1925, nr 158, punkt 4, i anledning av riksdagens år 1924 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning av frågan, i vad mån åtgärder genom ökad skogsodling och skogsförnygring behövde vidtagas för att förebygga en minskning av statens skogskapital.

Såsom motiv för denna sin hemställan åberopade riksdagen dels riksdagens revisorers ovan berörda berättelse, i vilken under § 54 lämnats en av statistiska tabeller åtföljd redogörelse för domänverkets utgifter för skogsvård under en följd av år, dels 1920 års revisorers uttalande i samma ämne samt statsutskottets år 1921 i anledning härav avgivna utlåtande.

I den förra berättelsen hade revisorerna framhållit, att ett intensivare arbete borde nedläggas på skogsvården i de trakter, där detta då måste anses eftersatt. Vidare ansågo revisorerna fondbildning för skogsvårdsändamål i och för framtida behov synnerligen önskvärd. Med hänsyn till det förhållandet att virkesuttagen å de norrländska statsskogarna för det dåvarande kunde betraktas som exploatering av samlade naturkapital, och att inkomsterna, sedan detta kapital uttagits, med all sannolikhet komme att förminska, under det behovet av medel till skogsvårdsändamål vid rationell skötsel av skogarna komme att bli avsevärt stort, kunde det icke anses klokt och med framsynt skogspolitik förenligt att nu minska möjligheterna till fondbildning för framtida skogsvårdsändamål. I detta hän-

seende hänvisade revisorerna till kolonisationskommitténs riktlinjer för den norrländska skogsvården, i vilka kommittén uttalat önskvärdheten av att av det från de norrländska kronoparkerna försålda virkets rotvärde årligen tills vidare avsattes 15 procent att användas dels till löpande utgifter för skogsvårdsändamål dels ock till bildande av en fond, avsedd att för sagda ändamål nyttjas under den tid, då inkomsterna till följd av minskad tillgång på avverkningsbar skog beräknades nedgå, och då tillräcklig avsättning till skogsvårdsändamål svårigen kunde utföras.

Riksdagen framhöll vidare, att med hänsyn till det betydande värde, statens skogskapital representerade, det vore tydligt, att frågan om detta kapitals bibehållande och utökande genom en ändamålsenlig skogsvård måste tillmätas stor betydelse. De medel, som kunde disponeras för dylikt ändamål, måste också anses såsom synnerligen väl använda. Å andra sidan finge dock icke förbises, att storleken av de utgifter, som föranleddes av skogsvården, direkt inverkade på statsregleringen genom ett minskat disponibelt överskott å domänverket. Behovet av medel för statsregleringsändamål kunde emellertid enligt riksdagens mening icke få tillgodoses i sådan utsträckning, att härigenom statens skogskapital äventyrades. Ett sådant förfaringssätt kunde nämligen icke anses stå i överensstämmelse med statens verkliga intressen.

Under framhållande av att frågan om särskilda förnygringsåtgärder på statsskogarna redan tidigare ansetts vara värd särskilt beaktande, ett förhållande, som numera syntes påkalla särskild uppmärksamhet, då de för skogsodling och dikning under de senaste åren anvisade beloppen avsevärt nedgått, hade riksdagen, som tillmätte denna fråga stor betydelse och som delade revisorernas uttalade uppfattning om behovet av ytterligare åtgärder för skogsvårdens befrämjande å statens skogsparker, slutligen ansett sig böra hemställa hos Kungl. Maj:t om förberörda utredning, om i vad mån åtgärder genom ökad skogsodling och förnygring behöva vidtagas för att förebygga en minskning av statens skogskapital.

I anledning av vad riksdagen sålunda anförte fastställdes avsättningen till nu ifrågavarande förnyelsefond efter andra grunder utgörande för år 1927 40 procent, för åren 1928—1929 50 procent, för år 1930 40 procent samt för år 1931 till 35 procent, allt räknat å värdet av varje års överavverkning utöver årstillväxten.

Av nedanstående tablå framgår avsättningen till fonden, medlens användning och fondens storlek under ett vart av åren 1924—1930.

Domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader.

Å r	Bruttoavsättning		Skogsvårds- kostnader		Fondens storlek vid årets slut	
	Kronor		Kronor		Kronor	
1924	1,061,042	41	1,688,285	99	6,100,177	52
1925	1,130,123	02	1,812,301	70	5,417,998	84
1926	1,317,808	39	1,802,743	60	4,933,063	63
1927	3,213,734	—	1,836,359	37	6,310,438	26
1928	4,726,820	—	1,868,018	45	9,169,239	81
1929	5,637,786	—	1,867,074	34	12,939,951	47
1930	4,293,983	—	2,124,406	89	15,109,527	58

Anm. Under åren 1925 och 1930 togs förnyelsefonden i anspråk ej blott för skogsodling och dikning utan även för »hågnad, plantskydd och plantskogsvård» under år 1925 med 89,100 kronor 50 öre och under år 1930 med 282,778 kronor 4 öre. Under åren 1926—1929 utgingo däremot kostnaderna för sistnämnda ändamål ej från förnyelsefonden.

Motionerna.

Motionärerna avse, att domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader i större utsträckning, än vad som hittills varit fallet, skulle tagas i anspråk för skogsvårdsarbeten å kronans skogar. I detta hänseende åberopas riksdagens vid flera tillfällen gjorde påpekanden om önskvärdheten av en dylik intensivare verksamhet i ändamål att bevara statens skogskapital. Det framhålles vidare den stora ökning av förnyelsefonden, som under senare år ägt rum. Åtgärder i detta hänseende anse motionärerna för närvarande särskilt påkallade med hänsyn till rådande arbetslöshet.

Utskottet.

Motionärernas framställning är utan tvivel i flera avseenden beaktansvärd. Vikten av att statens skogskapital väl vårdas och förkovras torde numera vara allmänt insedd. Redan av denna anledning kan en intensivare skogsvård å statens skogar vara påkallad. Det av motionärerna åberopade förhållandet, att domänverkets förnyelsefond under de senare åren så avsevärt vuxit i storlek, torde i detta sammanhang icke kunna undgå uppmärksamhet. Då staten i annan ordning nödgas bevilja betydande summor för bekämpande av arbetslösheten, synes det utskottet välbetänkt, att denna fond nu utnyttjas i den utsträckning, som är ekonomiskt försvarbar, varför utskottet anser, att hänvändelse härom bör göras till Kungl. Maj:t.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av motionerna I: 265 och II: 428, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder i syfte, att domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader —

under beaktande av tillgången på olika orter av ledig
arbetskraft — i större utsträckning kommer till an-
vändning för därmed avsett ändamål.

Stockholm den 16 maj 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 89.

Bilaga.*Kungl. domänstyrelsen.*

Under återopande av motiveringen i en av herr Asplund i första kammaren väckt motion, nr 262, hava herr Asplund i samma kammare och herr Lindberg m. fl. i andra kammaren väckt likalydande motioner, nr:ris 265 och 428, med hemställan, att riksdagen ville, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 angående beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet, under hänvisning dels till riksdagens vid olika tillfällen och särskilt i dess skrivelse nr 158 den 12 maj 1925 uttalade önskan om ytterligare åtgärder genom ökade skogsvårdsarbeten för att förebygga en minskning av statens skogskapital, dels till den omständigheten, att den för sådana arbeten avsedda domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader sedan 1925 vuxit med över nio miljoner kronor, hos Kungl. Maj:t anhålla om igångsättande snarast möjligt av skogsvårdsarbeten å kronans skogar i olika delar av landet under för beredskapsarbeten föreslagna villkor i så stor utsträckning, som motsvaras av tillgången på därtill lämplig, ledig arbetskraft och av de till femton miljoner kronor uppgående tillgångarna i nämnda fond.

Med anledning härav får domänstyrelsen anföra följande.

Domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader upplades år 1917, sedan domänstyrelsen i underdånigt statförslag för sistnämnda år hemställt, att av domänfondens avkastning måtte avsättas viss del till en fond för bestridande av dylika kostnader. Avsikten med inrättandet av fonden var huvudsakligen att under tider, då inkomster genom virkesförsäljning från domänfondens skogar inflöte rikligt, medel från dylik försäljning skulle avsättas för markförbättrings- och förnygringsåtgärder under tider, då inkomsterna nedginge och då med hänsyn till andra statsbehov svårighet kunde uppstå för erhållande av nödiga medel för berörda åtgärder. Såsom av ovannämnda motion nr 262 framgår har ifrågasvarande fond under de senaste åren företett en betydande ökning. Vid nu rådande depression å trävarumarknaden samt därmed följande minskad efterfrågan och sjunkande priser å skogsprodukter står man inför en sådan vid fondens bildande förutsedd situation, då tillgången å fonden, trots minskade inkomster från domänfondens skogar, möjliggör utförandet av de markförbättrings- och förnygringsåtgärder, som inom statens skogsbruk årligen till avsevärd omfattning behöva verkställas. Depressionen torde, så vitt nu kan förutses, under de närmaste åren framåt komma att föranleda starkt minskade avsättningar till fonden. Oavsett virkeskonjunkturerna är därjämte att förvänta en nedgång i avsättningarnas storlek i den mån förråden av överårig skog särskilt i Norrland börja sina. Inför dessa förhållanden bjuder klokheten, enligt styrelsens förmenande, att all omtanke och sparsamhet iakttages vid användning av fonden, vilkens nuvarande storlek icke är så betydande, om man tager i betraktande den omfattning, vari åtgärder av berört slag framdeles komma att erfordras inom domänfondens stora skogskomplex.

I förevarande motioner, nr:is I:265 och II:428, har hänvisats, bland annat, till riksdagens skrivelse nr 158 den 12 maj 1925. I samma skrivelse anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning av frågan, i vad mån åtgärder genom ökad skogsodling och skogsföryngring behövde vidtagas för att förebygga en minskning av statens skogskapital. Genom nädigt brev den 4 september 1925 anbefalld att verkställa den sålunda ifrågasatta utredningen avgav styrelsen underdånigt utlåtande i ämnet den 12 oktober 1926. I detta utlåtande, varav en avskrift bifogats, framhöll styrelsen att skogsvårdsåtgärderna på statens skogar sedan länge år från år bedrivits i en allt mera ökad omfattning. Av samma utlåtande framgår att dylika åtgärder, avseende skogsodling och dikning, närmelsevis beräknades för de närmare åren draga kostnader till belopp av 2½ miljoner kronor årligen. De kostnader, som från fonden under de senare åren utgått till huvudsakligen sagda ändamål, hava, såsom framgår av motionen nr 262, visserligen icke uppgått till nyssangivna av styrelsen år 1926 uppskattade belopp. Under år 1930 har likväl, såsom ock i motionen framhålles, en påtaglig stegring med inmot 300,000 kronor av sagda kostnad skett. Styrelsen får emellertid framhålla att det vid skogsodling och dikning gäller att noga tillse att kostnader icke nedläggas på åtgärder, vilka icke kunna förutsättas vara ändamålsenliga eller av försvarlig räntabilitet. Kostnader böra sålunda icke nedläggas å skogsodlingar i de fall, då naturlig föryngring inom skälig tid kan påräknas. Ej heller böra, såsom särskilt i Norrland i viss omfattning tidigare skett, dikningar utföras å sankmarker, som föga ägna sig för skogsbörd. Önskvärt är givetvis att beträffande åtgärder av ifrågavarande slag ställa sig till viss grad avvaktande till den skogsvetenskapliga forskningens rön på dessa områden i den mån dessa kunna komma att framläggas.

Såväl skogsodling som dikning äro arbeten av utpräglad säsongnatur i det de äro bundna vid sommarhalvåret, vilken omständighet minskar lämpligheten av deras utförande under den tid av året, då arbetslösheten i regeln är mest utbredd.

Skogsföryngringsarbeten böra, vare sig de utföras genom skogsodling, markberedning eller i annan ordning, verkställas såsom ett led i skogsvårdsarbetet i anslutning till sådana avverkningar, som åsyfta inledandet av föryngring. Att bedriva dylika arbeten till större omfattning än sålunda antytts är icke förenligt med behörig skogsekonomi. Nuvarande lågkonjunktur, vilken för stora delar av Norrland bland annat lett därtill, att virke av klena dimensioner förlorat avsättningsvärde, verkar till viss grad hämmande å verkställandet av föryngringsarbeten på den grund, att hyggestrakterna mängenstädes icke utan oskälig kostnad i erforderlig utsträckning kunna rensas från dylikt virke, som för närvarande är värdelöst men, vid stigande konjunkturer, erhåller ett visst värde.

Utdikningsarbeten å sankmarker kunna däremot bedrivas i den utsträckning medel finnas tillgängliga, erforderlig planläggning för dikningens utförande föreligger samt tillgång å lämplig arbetskraft finnes. I den mån nu angivna förutsättningar äro för handen kommer styrelsen givetvis att föranstalta om dylika arbetens utförande till största möjliga omfattning. Styrelsen, som i underdånigt utlåtande den 31 januari 1931 angående det den 15 samma månad avgivna betänkandet med förslag angående arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbete, på an-

förda skäl starkt ifrågasatt, huruvida icke arbeten till motverkande av arbetslöshet alltjämt lämpligen borde anordnas under i huvudsak nuvarande form av reservarbeten, får framhålla, att, därest dikningsarbetena å domänfondens skogar skulle anordnas såsom beredskapsarbeten, det kunde befaras, att den jämna tillgång å dylika arbeten för ortsbefolkningen, som för framtiden måste anses önskvärd, bleve äventyrad. Styrelsen anser följaktligen att ifrågavarande arbeten icke böra bedrivas såsom beredskapsarbeten.

Med anlitande av förnyelsefonden böra, såsom hittills skett, utföras sådana gallringar i unga bestånd (röjningsgallringar), vid vilka utfallande virke allenast lämnar ringa, stundom ingen behållning. Styrelsen har för avsikt att föranstalta om utförandet av dylika arbeten i stegrad omfattning.

I ovannämnda motion nr 262 i första kammaren uttalar motionären, bland annat, att av en i »Skogen» publicerad artikel »Skogliga reservarbeten» framginge, att domänstyrelsen överlämnat en stor del av arbetet i skogarna under ledning av arbetslöshetskommissionen, som bekostat cirka 2 miljoner effektiva dagsverken å skogarna och i ersättning för arbetsledning av domänstyrelsen erhållit 719,000 kronor. Styrelsen får framhålla, att de i nämnda artikel åsyftade arbetena, vilka huvudsakligen verkstälts å sådana domän- och kyrkofondens skogar, vilka äro belägna i de södra delarna av landet, dragit en kostnad per den 30 september 1930 — för domän- och kyrkofondens vidkommande — av, förutom nämnda 719,000 kronor, 2,152,000 kronor eller tillhopa ej mindre än 2,871,000 kronor.

Under åberopande av vad nu anförts får domänstyrelsen hemställa att förevarande motioner icke måtte föranleda särskild åtgärd.

Stockholm den 12 maj 1931.

G. KUYLENSTJERNA.

Magnus Alm.